

GAIRĖS MOKYTOJAMS

7 MODULIS - GEBĖJIMAS NAUDOTIS ŽINIASKLAIDOS PRIEMONĖMIS

Šį modulį parengė ne autorius, o Europos Parlamentas

Į mus visus taikosi jėgos, mėginančios mums daryti įtaką dėl komercinių arba politinių priežasčių. Kartais šios jėgos tik stengiasi pagauti mūsų dėmesį ir mus sudominti. Vieniems moksleiviams šis reiškinys greičiausiai jau žinomas, tačiau kitiems jis gali būti naujovė. Gali būti, kad klasėje yra ir tokių moksleivių, kurie naujienas viena ar kita tema susirenka iš dezinformacijos šaltinių arba tiesiog tiki tam tikra dezinformacija. Faktų tikrinimas yra galingiausia priemonė, kuria galime naudotis norėdami suprasti, kas yra tiesa, tačiau jis reikalauja laiko, todėl visų naujienų pranešimų patikrinti tiesiog neįmanoma. Išėitis yra žinoti, kada reikėtų suklusti.

Ši pamoka apima pratybas, kurių metu moksleiviai mokysis, kaip atpažinti galimai manipuliacinį turinį, ir diskusiją apie tai, kaip išvengti šių spąstų. Be to, analizuodami, kaip jie vartoja naujienas ir reiškia savo nuomonę, moksleiviai per pamoką daugiau sužinos apie savo pačių pažeidžiamumą.

Pamokos metu grupiniai užsiėmimai derinami su pristatymais. Ji apima ir su tema susijusių žaidimų idėjas, rekomenduojamus papildomus skaitinius bei Europos faktų tikrinimo organizacijų sąrašą.

METODIKA	TRUKMĖ	PRIEMONĖS
Įžanginis pristatymas ir žaidimas	15 min.	- Po išmanųjį telefoną kiekvienai grupei
Grupės pratybos ir diskusija	30 min.	- Kompiuteris, projektorius ir lenta
Baigiamasis pristatymas	10 min.	- Kompiuteris, projektorius ir lenta

TIKSLAI IR ĮGŪDŽIAI

NUSITEIKIMAS

- moksleiviai sužino apie tai kokie ženklai leidžia įtarti, kad turiniu manipuluojama
- moksleiviai sužino apie tai kad jais gali būti manipuluojama, kaip ir visais kitais

ŽINIOS

- moksleiviai sužino kas yra dezinformacija ir dėl kokių pagrindinių priežasčių ji skleidžiama
- moksleiviai sužino kokiais būdais tikrinami faktai
- moksleiviai sužino apie konkrečias ES kovos su dezinformacija priemones

ETAPAI

1. ĮŽANGINIS PRISTATYMAS IR ŽAIDIMAS

APLINKA

Moksleiviai sėdi klasėje. Mokytojas juos suskirsto nedidelėmis grupelėmis. Pamoką mokytojas pradeda parodydamas dvi nuotraukas, iliustruojančias melagingas naujienas (pirmas skaidrių rinkinys).

EIGA

- Moksleiviai turi pasakyti, ar jų nuomone, naujienos yra tikros, ar jie įtaria, kad jos nepatikimos, ir paaiškinti, kodėl. Pasisakius visoms grupėms, mokytojas atskleidžia, kaip yra iš tikrųjų. Surengiama diskusija su moksleiviais, kurios metu aptariami įvairūs naujienų šaltiniai. Moksleivių paprašoma išvardyti, kokius šaltinius jie naudoja norėdami sužinoti, kas vyksta visuomenėje ir pasaulyje (jei moksleiviai yra jaunesnio amžiaus, pakaktų paklausti, kokius šaltinius jie žino). Atsakymai gali apimti laikraščius ir žurnalus, TV kanalus, radijo stotis, internetinės žiniasklaidos priemonės, tinklaraščius, socialinės žiniasklaidos priemonės, draugus ir t. t.
- Ant lentos surašykite klasės labiausiai naudojamus informacijos šaltinius. Paprašykite moksleivių pasvarstyti, kodėl, jų nuomone, šaltinis patikimas, o kodėl ne. Ar jis atrandamas lengvai, ar sunkiai? Ar juo galima pasitikėti? Ar jiems žinomas turinio autorius? Taip pat paklauskite, kodėl jie naudojami šiais šaltiniais. Kokie jų privalumai ir trūkumai?
- Visa tai susiekite su pristatymo pradžioje rodytomis nuotraukomis ir pasiteiraukite, ar pastaruoju metu moksleiviams yra tekę susidurti su neįprastomis naujienomis. Su kokiomis? Iš kur jos buvo gautos? Kas tai per šaltinis? Kodėl apie tai buvo pranešta? Kas apie tai pranešė?

Išties puiku, jei moksleivis atsimena įtartinų naujienų detales. Vis dėlto nemažai daliai moksleivių bus sunku prisiminti, kur jie tas naujienas matė arba kas jas parašė. Istorija įsimenama lengviau negu su ja susijusios detalės. Jei moksleiviai neprisimena jokių neįprastų naujienų, jie turės galimybę jų paieškoti vėliau, per pratybas.

TURINYS: SKAIDRIŲ APRAŠYMAS

1. Pasiduoti kvailinimui ar ne?

Šis pristatymas sukurtas kaip įžanga į dezinformacijos – ypač susijusios su Europos Sąjunga ir, savo ruožtu, su ES institucijomis, įskaitant Europos Parlamentą – temą. Čia pateikiama ir patarimų, kaip išvengti piktavalių veikėjų spąstų.

2. Pralaužiame ledus: Patikima ar ne?

Pradėkime nuo paprasto pavyzdžio, kuris greičiausiai nė vieno neapkvailins, užtat visus prajuokins. Būtų idealu, jei moksleiviai ne tik paminėtų, kad istorija apie neatpažintus skraidančius objektus (NSO) yra išsigalvojimas, bet ir pakomentuotų nuotraukas bei antraštes. Jau čia galima atpažinti ne vieną

melagingoms naujienoms būdingą bruožą: sufalsifikuotas nuotraukas, žodžius didžiosiomis raidėmis, réksmingą ar perspaustą retoriką. Šaltinis – sąmokslo teorijų kūrėjas.

3. Patikima ar ne?

Nepatikima: sprendimas – patikrinti šaltinius ir įsitikinti, ar teiginiai pagrįsti konkrečiais įrodymais arba tikrais pripažintais tyrimais (šiuo atveju – ne). Be to, šaltiniai kelia abejonių (atkreipkite dėmesį į interneto svetainės nuorodą ir tinklo „Twitter“ paskyrą).

4. Patikima ar ne?

Nepatikima: sprendimas – patikrinti šaltinius ir įsitikinti, ar teiginiai pagrįsti konkrečiais įrodymais (šiuo atveju – ne). Nepakenktų dar kartą patikrinti faktus, kadangi klimato kaita yra moksliskai įrodytas faktas.

5. Tiesa ar pramanas?

Tikros naujienos. Kad ir kokia neįtikėtina atrodytų ši antraštė, tai **tikros naujienos**. Viršuje matomą [vaizdo įrašą](#) išplatino Rio de Žaneiro valstijos sekretorius, atsakingas už kalėjimų administraciją. Jame pasakojama apie nuteistą narkotikų prekeivį Clauvino da Silvą, kurį kalėjimo prižiūrėtojai sučiupo jam mėginant pasprukti iš kalėjimo persirengus mergina.

Vaizdo įrašą platformoje „YouTube“ paskelbė oficialus kanalas „**Global News**“ – Kanados televizijos tinklo „Global Television Network“ naujienų ir aktualijų padalinys. Varnelė šalia paskyros pavadinimo rodo, kad šaltinis greičiausiai yra patikimas.

2. GRUPĖS PRATYBOS IR DISKUSIJA

APLINKA

Pratybos: klasė suskirstoma nedidelėmis grupelėmis. Kiekviena jų turėtų turėti bent vieną išmanųjį telefoną.

EIGA

- Paprašykite, kad moksleiviai peržvelgtų savo įprastus naujienų šaltinius ir rastų naujienų ar kitokio pobūdžio viešų pranešimų socialinėje žiniasklaidoje (ne jiems asmeniškai skirtose žinutėse), kurie jiems atrodo keisti, išskirtinai klaidinantys arba per geri, kad būtų tiesa. Iš esmės jie turėtų ieškoti naujienų, kurios juos stipriai sukrėtė arba kurias jie prisimena būtent dėl šios priežasties. Kiekviena grupė turėtų surasti ir klasei pristatyti po du tris skirtingus naujienų pavyzdžius.
- Moksleiviams pristatant savo pavyzdžius, paprašykite jų paaiškinti, koks, jų nuomone, buvo autoriaus tikslas. Jei konkretų pavyzdį jie gavo iš draugų, ar, jų nuomone, draugas suvokia šį tikslą? Ar šia informacija jie dalintųsi su kitais?
- Surenkite trumpą diskusiją apie tai, kodėl moksleiviai pasirinko būtent tuos konkrečius pavyzdžius. Tikslas – įžiebtį diskusiją apie tai, kaip mūsų išankstinės nuostatos ir įsitikinimai skatina dalintis juos atitinkančiomis naujienomis ar informacija, neįsitikinus pastarųjų patikimumu ir nepatikrinus turinio. Šių pratybų mintis yra ta, kad, prieš dalijantis turiniu, svarbu jį perskaityti ir nuspręsti, ar jis pagrįstas tvirtais ir patikimais įrodymais.

Klausimai, siūloni diskusijai įžiebt:

- Kodėl nusprendėte pasidalinti straipsniu?
 - Ar straipsnį perskaitėte iki galo?
 - Kaip manote, kuris straipsnio argumentas yra stipriausias?
 - Ar, jūsų nuomone, straipsnis atitinka tiesą? Kodėl?
 - Jeigu laikytumėtės kitokios pozicijos, ar vis tiek būtumėte pasidalinę straipsniu?
 - Kaip manote, ar straipsnis įtikintų žmones, kurie nepritaria jame išdėstyta pozicijai? Kodėl?
- **Faktas ar nuomonė?** Paaiškinkite, kuo skiriasi faktas ir nuomonė.
- O dabar pereikite prie dezinformacijos sampratos. Parodykite pristatyme siūlomą (supaprastintą) dezinformacijos apibrėžtį.

Kaip orientyras pateikiama ES apibrėžtis: dezinformacija suvokiama kaip informacija, kurios melagingumą ar klaidingumą galima įrodyti ir kuri parengiama, pateikiama ir skleidžiama siekiant ekonomiškai pasipelnyti arba tyčia apgauti visuomenę bei kuri gali būti visuomenei žalinga. Žala visuomenei apima grėsmę demokratiniais procesams ir tokioms viešosioms gėrybėms, kaip Sąjungos piliečių sveikata, aplinka ar saugumas. Dezinformacijai nepriskirtinos netyčinės klaidos, satyra ir parodijos arba partinę liniją aiškiai atitinkančios naujienos ir komentarai.

TURINYS: SKAIDRIŲ APRAŠYMAS

6. Klasės užsiėmimo pradžia

7. Dėmesys informacijos šaltiniams

Paprašykite moksleivių peržvelgti savo įprastus naujienų šaltinius ir socialinėje žiniasklaidoje (ne tarp savo asmeninių žinučių) rasti naujienas ar kitokio pobūdžio viešus pranešimus, kurie jiems atrodo keisti, išskirtinai apgaulingi arba tiesiog per geri, kad būtų tiesa. Iš esmės jie turėtų ieškoti naujienų, kurios juos stipriai sukrėtė arba kurias jie prisimena būtent dėl šios priežasties. Kiekviena grupė turėtų surasti ir likusiai klasei pristatyti bent po vieną pavyzdį.

8. Kuria prasme tai keista?

Ant lentos surašykite klasės labiausiai naudotus informacijos šaltinius. Paprašykite moksleivių pasvarstyti, kodėl, jų nuomone, šaltinis patikimas arba ne. Pavyzdžiui, ar šaltinis nemokamas, ar teko už jį susimokėti? Ar jis surandamas lengvai, ar sunkiai? Ar galima pasitikėti jo informacija? Ar žinote, kas yra istorijos autorius?

Taip pat paklauskite, kodėl jie naudojami šiais šaltiniais. Kokie yra pastarųjų privalumai ir trūkumai?

Paprašykite moksleivių, kad savo neįprastų istorijų pavyzdžius jie priskirtų vienai ar kelioms išvardytoms kategorijoms.

Susiekite tai su pristatymo pradžioje rodytomis iliustracijomis ir paklauskite moksleivių, ar pastaruoju metu jiems teko susidurti su kokiomis nors keistomis naujienomis. Kodėl jos pasirodė keistos? Iš kur jos buvo gautos? Iš kokio pobūdžio šaltinio? Kodėl buvo parašyta ta istorija? Kas ją parašė?

Išties puiku, jei moksleivis atsimena įtartinų naujienų detales. Vis dėlto nemažai daliai moksleivių bus sunku prisiminti, kur jie tas naujienas matė arba kas jas parašė. Istorija įsimenama lengviau negu su

ja susijusios detalės. Jei moksleiviai neprisimena jokių keistų naujienų, jie turės galimybę jų paieškoti vėliau, per pratybas.

9. Faktas ar nuomonė?

Paaiškinkite, kuo skiriasi faktas ir nuomonė.

Kas yra faktas? Faktą galima patikrinti ir pagrįsti įrodymais.

Kas yra nuomonė? Nuomonė grindžiama įsitikinimu arba požiūriu. Ji nėra grindžiama įrodymu, kurį galima patikrinti. Tiesa, kai kuriems gali atrodyti, kad yra atvirakščiai. Paprašykite moksleivių peržvelgti straipsnius ir pabraukti dalis, kuriose dėstoma nuomonė, dalis, kuriose pateikiami faktai iš įvardyto šaltinio, ir dalis, kurios yra panašios į faktus, tačiau jų šaltiniai nenurodomi. Paprašykite, kad klasė pasidalintų tuo, ką rado.

10. Kas yra dezinformacija?

Paklauskite moksleivių, ar jie žino, kas yra dezinformacija. Patikrinkite, ar moksleivių pavyzdžiai atitinka apibrėžtį. Ar kurie nors iš jų galėtų būti priskiriami dezinformacijai?

Jeigu ne, kas galėtų būti priskiriama dezinformacijai? (Pavyzdžiui, nemalonus naujienos ar nuomonės, rinkodaros pranešimai, klaidos ar neteisingai suprasta informacija.)

3. BAIGIAMASIS PRISTATYMAS

EIGA

- Apžvelkite kai kurias su dezinformacija susijusias problemas ir pabrėžkite, kad į spąstus gali pakliūti bet kas, ypač kai:
 - kalbama apie stiprias emocijas (meilę, baimę, viltį),
 - informaciją gauname iš tų, kuriais pasitikime,
 - informacija atitinka mūsų įsitikinimus.
- Žinojimas apie dezinformaciją ir galimybę tapti jos taikiniu jau yra geras pirmas žingsnis į apsisaugojimą.

Geras antras žingsnis yra faktų tikrinimas, kuris net ir gali tapti pramoga, nes tai panašu į žaidimą detektyvais ir moksleiviams gali išties patikti. Dažniausiai faktų patikrinimas užima gana daug laiko, tačiau moksleivių tai neturėtų atgrasyti, kadangi konkrečios informacijos savybės neretai atskleidžia daug tiesos apie skelbiamos žinios kokybę.

- Paaiškinkite, kuo skiriasi klaidinga informacija ir dezinformacija. [*Šiuo turiniu mokytojas naudojami (arba nesinaudoja) savo nuožiūra, priklausomai nuo auditorijos. Jis tinkamesnis 16–18 metų amžiaus moksleiviams.*]
- **Melagingų naujienų atpažinimas**

Patarimai, kaip reikėtų tikrinti faktus [žr. kompasos iliustraciją pristatyme]:

- **Kaip atpažinti pramaną ir trolius?**

1. *Kaip patikrinti, ar socialinės žiniasklaidos profilis patikimas?*

Patvirtintos paskyros ženklas: kad išvengtų klautočių ir piktnaudžiavimo, vieši asmenys ir kai kurie

žmonės tinkle „Twitter“ bei kitose socialinės žiniasklaidos priemonėse paprašo jų paskyroms suteikti patvirtintos paskyros statusą.

Jei paskyra nėra patvirtinta, tačiau panašu, kad turėtų tokia būti, geriausia elgtis atsargiai ir atlikti papildomą patikrinimą.

Paskyros istorija: kad suprastumėte, ar paskyra buvo sukurta konkrečiu tikslu, pavyzdžiui, siekiant kištis į politines diskusijas arba kažką reklamuoti, patikrinkite paskelbto turinio laikaskalę, draugų ir sekėjų tinklą, patiktukus bei kitus ženklus.

Ženkli, kad metas suklusti: paskyros, kurių savininkai turi vos keletą draugų arba, kaip įtariama, yra administruojamos interneto botų, pranešimų skelbimas vienu konkrečiu metu, tai, kad neskelbiamas joks autorinis turinys ir tik dalijamasi kitų paskyrų turiniu.

2. Kas yra antraštinis masalas ir kaip jį atpažinti?

Antraštinis masalas – tai perdėtas arba tiesos neatspindintis turinys, sukurtas siekiant, kad vartotojas susidomėtų ir paspaustų nuorodą. Savybės, neretai būdingos šio pobūdžio turiniui:

- antraštės didžiosiomis raidėmis,
- réksmingas tonas (pavyzdžiui, KARŠČIAUSIOS ŽINIOS arba PLATINAM! didžiosiomis raidėmis),
- tik dalį informacijos signalizuojančios antraštės.

Neatsispyrę šiai išmonei, vartotojai paspaudžia nuorodą, o tai, savo ruožtu, neša pelną už reklamą antraštinio masalo autoriams. Tai gali būti naudojama ir siekiant rinkti duomenis apie mus, kurie vėliau panaudojami rinkodaros tikslais.

3. Kaip patikrinti, ar nuotrauka tikra ir buvo naudojama kitur, ar ji sufalsifikuota?

Naudojantis naršyklės „Google“ pasvetaime „Vaizdai“ galima greitai patikrinti, ar nuotrauka buvo bendrinama ir kokiame kontekste ji buvo naudojama. Nuotraukų paieška gali būti vykdoma naudojantis failu arba nuoroda.

TURINYS: SKAIDRIŲ APRAŠYMAS

11. Kodėl dezinformacija yra problema?

Grįžkite prie fakto ir nuomonės sampratų.

12. Dezinformacija gali padaryti tikros žalos realiame gyvenime

Pavyzdys, kai dėl dezinformacijos nukenčiama.

13. Dezinformacija gali tapti grėsme žmogaus gyvybei

Pavyzdys: patikėjęs neteisingu sveikatos patarimu, žmogus gali nuspręsti atsisakyti gydymo arba nepakankamai įvertinti ar pervertinti tam tikros ligos rimtumą. Geras pavyzdys yra ši COVID-19 iliustracija.

16. Melagingos naujienos: ką tai reiškia?

[Mokytojas savo nuožiūra sprendžia, ar pasinaudoti (arba nepasinaudoti) šia skaidre, priklausomai nuo auditorijos. Skaidrė tinkamesnė 16–18 metų amžiaus moksleiviams.]

Dezinformacija – ne vienintelio pobūdžio informacija, galinti pakenkti auditorijai, į kurią ja taikomasi. Kaip žinia, ji turi daugybę niuansų. Dėmesys tam, kas yra tikra, o kas ne, ne toks ir svarbus. **Kažkiek**

tiesos galima rasti didelėje dalyje dezinformacijos. Netyčinės klaidos paprastai neatneša žalos (nors gali būti ir žalingos).

Apie sklaidą: dezinformacija gali būti skleidžiama planuotai – vadovaujantis strategija arba verslo modeliu. Tačiau ji gali būti skleidžiama ir neturint pikty kėslių arba per neapsižiūrėjimą, pavyzdžiui, kai neturima pakankamai žinių ir gebėjimų naudotis žiniasklaidos priemonėmis.

Klaidinga informacija – tai neteisinga informacija, kurią skleidžiant nebūtinai siekiama suklaidinti. Pavyzdys: kartais nuotrauka, panaudota kitame kontekste, gali įgyti visiškai kitokią prasmę. Kartais tai daroma tyčia, o kartais – ne. Užtat dezinformacija skleidžiama turint aiškų tikslą suklaidinti ir apgauti.

17. Kaip atskirti tiesą nuo melo

Vien žinojimas apie dezinformaciją ir galimybę tapti jos taikiniu yra geras pirmas žingsnis į apsisaugojimą.

18. Liūdna, bet nesumeluota karvės Penkos istorija

Karvė, vardu Penka, nuklydusi iš namų Bulgarijoje, atsitiktinai kirto sieną su Serbija. Po dviejų savaitių Penkos savininkui paskambinusi Serbijos policija paragino jį atvykti atsiimti karvės, kuri buvo atpažinta iš ausies įsago. ES tokį įsagą turi turėti visos karvės.

Tačiau, Penkos savininkui susiruošus karvę parsivežti į Bulgariją, pasieniečiai paprašė pateikti gerą gyvūno sveikatos būklę patvirtinančius dokumentus. Tai standartinė pasienio procedūra, taikoma atvykstant į ES. Deja, Penkos savininkas tokių dokumentų neturėjo, todėl karvė atsidūrė Bulgarijos pareigūnų rankose. Penkai buvo pritaikytas karantinas, o nustačius, kad ji nešioja kokią nors ligą, ji būtų buvusi ir užmigdyta. Be dokumentų parsivežti karvės į Bulgariją tiesiog nebuvo įmanoma: taip ES stengiasi užkirsti kelią pavojingų gyvūnų ligų, kuriomis gali užsikrėsti ir žmonės, plitimui.

Pirmiausia šį atvejį aprašė Bulgarijos gyvūnų teisių apsaugos organizacija. Jį pasigavus tarptautinei spaudai, pasipylė straipsniai, kuriuose buvo liejamas įtūžis dėl „Briuselio biurokratijos“. Daug dėmesio ši istorija sulaukė ir socialinėje žiniasklaidoje. Vos per keletą dienų ji pasirodė šimtuose žiniasklaidos priemonių, kuriose buvo atpasakojama žodis į žodį.

Penka sukėlė sniego gniūžtės efektą. Jos atvejis iliustruoja, kaip kuriozinis nesusipratimas gali virsti ilgiausia istorija, kuria naudodamasis kiekvienas gali kaltinamai baksnoti pirštu į ES biurokratiją, visiškai neatsižvelgdamas į tai, kodėl iš tikrųjų pasienyje vykdomos patikrinimo procedūros.

Nors ši istorija nėra visiškai pramanas, galiausiai ji virto dezinformacija, nes buvo naudojama faktams dėl politinių ir komercinių priežasčių iškreipti. Taip eilinis pasienio patikrinimas sukėlė pasaulinio masto debatus, nukreiptus prieš ES.

19. Faktų patikrinimo kompasas

Dažniausiai faktų patikrinimas užima gana daug laiko, tačiau moksleivių tai neturėtų atgrasyti, kadangi konkrečios informacijos savybės neretai atskleidžia daug tiesos apie skelbiamos žinios kokybę. Melagingų naujienų atpažinimas: melagingos naujienos skirstomos į klaidingą informaciją ir dezinformaciją (paaiškinkite skirtumą!).

Naudingi patarimai:

- perskaitykite visą straipsnį. Ar turinys atitinka antraštę? Kaip patikrinti, ar interneto svetainė patikima? Universaliojo išteklių adreso (URL) analizė: visada patikrinkite, ar tai tikra interneto svetainė, ar jos URL nėra sudarytas šiek tiek pakeitus tikros svetainės pavadinimą

- arba plėtinį. Taip daroma tikintis, kad būdamas išsiblaškęs ar skubėdamas skaitytojas nieko nepastebės. Dezinformacijos svetainės naudojami garsių naujienų šaltinių pavadinimai, kuriuos nežymiai pakeičia.
- Paieškote istorijos internete. Ar kiti šaltiniai patvirtina tai, kas joje rašoma?
 - Ar šie šaltiniai jums žinomi?
 - Patikrinkite datą ir autorių: vieši asmenys, kaip ir žiniasklaidos priemonės bei žurnalistai, socialinėje žiniasklaidoje neretai turi patikrintas paskyras. Žmonės, dirbantys informavimo sektoriuje, dažnai būna susikūrę interneto svetainės arba kitokio pobūdžio viešus profilius, kuriais naudojantis galima rasti informaciją apie juos arba jų darbą.
 - Pasižiūrėkite, ar nuotraukos neatrodo įtartinos ar sufalsifikuotos. Jei atrodo, galima atlikti atvirkštinę paiešką naršyklės „Google“ pasvėtinėje „Vaizdai“.
 - Informaciją lengviau įvertinti atkreipiant dėmesį į kontekstą: įsivaizduokite, kad telefonų gamintojas jums praneša, jog pardavimas išaugo dvigubai. O dabar šią informaciją įtraukite į kontekstą: gruodžio mėnesį, švenčių laikotarpiu, parduotuvės siūlė daugybę nuolaidų – štai kodėl nusipirkti telefoną buvo galima pigiau. Juk šito ir reikėjo tikėtis, ar ne? Dažnai taip atsitinka ir per viešas diskusijas.

PAPILDOMA MEDŽIAGA

Dezinformacijos apibrėžtis įvairiomis kalbomis pateikiama pranešime [„Kaip atpažinti melagingas naujienas“](#).

Internetiniai žaidimai dezinformacijos tema:

- [„The Bad News Game“](#) (įvairiomis kalbomis) ir [„Bad News Game for Kids“](#) (tik keliomis kalbomis): pamėginkite patys tapti melagingų naujienų autoriais! Standartinė versija – nuo 15 metų amžiaus. Versija vaikams – nuo 8 metų amžiaus.
- [„Fakescape“](#) (čekų ir anglų kalbomis): žaidimai, kuriuos žaisdami moksleiviai sužino, kaip „pabėgti“ nuo melagingų naujienų. Žaidimus galima užsisakyti, pedagogams jie siūlomi nemokamai. Nuo 13 metų amžiaus.
- [„Fakey“](#) (anglų kalba): žaidimas ugdo gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir elgseną susidūrus su klaidinga informacija. Nuo 16 metų amžiaus.
- [„Escape Fake“](#) (vokiečių ir anglų kalbomis): atsiuntus žaidimo programėlę, mokymasis naudotis žiniasklaidos priemonėmis taps pramoga. Nuo 15 metų amžiaus.
- [„Millab“](#) (anglų, vokiečių, armėnų ir azerbaidžaniečių kalbomis). Smagūs žaidimai paaugliams apie tai, kaip pastebėti melagingas naujienas, trolius ar patyčias kibernetinėje erdvėje. Nuo 12 metų amžiaus.
- [„Troll Factory“](#) (anglų kalba): žaidėjai tampa melagingas naujienas kuriančiais troliais. Nuo 16 metų amžiaus.

Daugelyje ES šalių veikiančių faktų tikrinimo organizacijų sąrašas

- [„Poynter Institute“](#)
- [„Facebook“](#)
- ES [kovos su dezinformacija grupė](#) ir kampanija [„Prieš platindamas pagalvok“](#)

Šis modulį parengė ne autorius, o Europos Parlamentas
Kontaktai: europarl-spox@europarl.europa.eu.

